

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 8 K pol leta . . . 4 " četrlet . . . 2 " posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Slavimo svoje može!

6. septembra pr. l. je zadela bridka izguba slov. učiteljstvo — umrl je tedaj mož, dika našega stanu, preminil je tov. **Vekoslav Strmšek**. Ni treba še posebe opozarjati na njegove vsestranske zasluge; ohranile so v nas trajen spomin. Da pa se ta ovekoveči v kraju, kjer je deloval največ in najdlje, je sklenilo "Šmarsko-rogaško učit. društvo", da mu vzida spominsko ploščo na šolskem poslopju pri Sv. Petru na Medvedovem selu.

Naj pokaže vse slovensko učiteljstvo, da ve vredno častiti svoje zaslužne tovarišepokojnike, in zato se obračamo nanje s prošnjo, naj prispeva v ta namen!

Stroški so proračunjeni na približno 500 K. Prispevki, katerih izkaz se bo objavljaval v "Učit. Tov.", naj se pošiljajo na naslov: Hinko Šumer, učitelj v Šmarju pri Jelšah.

Za "Šmarsko-rogaško učit. društvo":
Pav. Flerč, Tomo Kurbus,
t. č. tajnik, t. č. predsednik.

Hlapec Jernej in njegova pravica!

Na Črnem vrhu nad Idrijo službuje nadučitelj tovariš Fran Silvester. Nobenemu učitelju ni službena pot posejana z rožicami, tovarišu Silvestru pa najmanj. Črnovrški občini vladajo namreč kar trije župani: župnik, kaplan in klerikalni župan Rudolf, in pod terorizmom te čedne trojice mora trpeti tovariš Silvester najhujše krivice, ki so toliko večje in občutnejše, ker ga ne ščiti niti okrajni šolski svet v Logatcu, ampak se je postavil ostentativno na stran za-

tiralcev črnovrških naprednih občanov: cesarska kraljeva politiška in šolska oblast se je udinjala v službo stranke kranjskih klerikalcev, da ubije napredni element v deželi in da ugrabi naprednemu učitelju pravice, ki mu jih zagotavlja zakon.

Črnovrški župan Rudolf, ki ga omenjamo z vsem primernim spoštovanjem, je izpustil iz volilnega imenika deželnozborskih volilcev tovariša Silvestra. Seveda, Rudolfu je poznavanje zakonov nekaj popolnoma tujega, zato tudi ne more pomniti jasnega besedila paragrafa prvega (točka 2., al. f.) občinskega volilnega reda in § 13. (točka a) volilnega reda za kranjski deželni zbor z dne 5. novembra 1898. l. To bi bilo pri možeh Rudolfove sorte naposled oprostljivo, ker je pri takih individuih politiška strast jačja in merodajnejša od poznavanja zakona in od pravnega čuta.

Ker je bil tov. Silvester mnenja, da niso vse pravice in vseh avstrijskih zakonov vzeli v zakup na Črnem vrhu, nego da bo c. kr. politiška oblast štela pravico in zakon, ki ju mora šteti, je potrkal pri okrajnem glavarstvu v Logatcu, on, ubogi hlapec Jernej, češ, dajte mi pravice!

Toda c. kr. oblast v Logatcu, politiška in šolska, je vzela v roke mero pristranosti ter je njemu, ubogemu hlapcu Jerneju, odmerila postavo, kakršne ne pozna noben avstrijski zakon. Dalo bi se sklepati, da vlada v starem grajskem poslopju logaškem za pisalno mizo gospoda okrajnega glavarja, ki je obenem, žal, predsednik okrajnega šolskega sveta, to-le pravno prepričanje: "Ubogi hlapec Jernej iz črnovrške šole, ne išči pravice pri nas, ker je nimamo zate!"

To je čisto jasno: če pogine od gladi berač, kaj potem, saj je bil le berač! Če je deležen popolne brezpravnosti učitelj, kaj potem, saj je bil le učitelj!

Razsodba c. kr. okrajnega glavarstva je zanimiva v vsakem primeru: zanimiva je za pravnika in tudi za — jezikoslovca. Ko jo prečita ta poslednji, se mora prijeti za glavo, ako ga prej ne vrže ob tla omotica. Poleg pravice natezajo na Prokrustovo posteljo ubogi slovenski jezik s tako neusmiljenostjo, da je treba proti temu najglasnejše protestovati! No, pa saj je oboje v škodo in le na žalost hlapcu ubogemu Jerneju, nadučitelju s Črnega vrha!

Na tistem papirju stoji črno na belem: "Z ozirom na Vaše, pri županstvu v Črnem vrhu na zapisnik dane pritožbe zadevno volilnega imenika za deželnozborsko volitev,

1. da se je Vam samemu zabranil vpogled v volilni imenik,

2. da se Vam je zabranil vpogled v volilni imenik v spremstvu volilca Antona Lampeta z namenom, da napravite Vi zabilježke,

3. da se Vam je zabranil prepis volilnega imenika, in pa

4. glede zahtevka, da naj c. kr. okrajno glavarstvo razpoloženi volilni imenik na podlagi dat c. kr. davčnega urada v Idriji v njegovi popolni ureditvi glede davčne moči posameznih volilcev natančno preišče.

Vam naznanjam, da vse Vaše pritožbe in Vaš zahtevek v polnem obsegu zavrnem, ker Vam, kateri pravico voliti nimate, torej kot nevolilcu, čemur sami ne oporekate, da ste to po § 25. deželnozborskega volilnega reda sploh nobena reklamacija ne pristoji tem manj vpogled v volilni imenik bodi si sam ali pa v spremstvu volilca in zabilježki tudi volilcem niso dovoljeni; ampak po § 24. citiranega volilnega reda le upogled, tem manj Vam kot nevolilcu.

Pod točko 4 označeni zahtevek je pa tako splošen in postavno neutemeljen, da

se ga pri opravičenem volilcu kot reklamacijo ne more smatrati, tem naj se pa more na vaš zahtevek ozirati, stavljen od volilno pravico neimajočega.

Zadevno poziva gospoda župana, da nimate v občinski pisarni ničesar opraviti in pa zadevno protesta zoper izraz gospoda župana "Vaše polje je v šoli in ne tukaj", kateremu pozivu in izrazu moram le pritrditi, in pa zadevno protesta zoper izraz g. župana "da ste sleparili pri prepisovanju imenikov državnozborske volitve" omenim, da Vam je, v kolikor se to zadevno na časti razžaljenega čutite, prosto iskati si zadoščenja sodnijskim potom.

Zoper predstojeci odlok prosta Vam je pritožba na c. kr. deželno vladu v Ljubljani tekom 14 dni, po dnevu dostave, vložiti bi se imela pri podpisnem c. kr. okrajnem glavarstvu.

Kot predsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta pa ne morem opustiti pripombo, da moram Vaše nastopanje v občinski pisarni in Vaše vedenje tamkaj kot najostreje graje vredno obsojevati. Ekel m. p. C. kr. okrajno glavarstvo Logatec, dne 4. februarja 1908.

Mislimo, da je ta obsodba tako značilna, da bo treba o nji govoriti še kje drugod, saj se skoraj ne more verjeti, da je kaj takega mogoče v ustavni državi, kjer velja še danes člen II. državnih osnovnih zakonov z dne 21. decembra 1867. l., ki pravi: Pred zakonom so vsi državljani enaki.

"Utemeljevanje" okrajnega glavarstva je lahko izpodbiti, in sicer z zakonom.

Nadučitelju Silvestru je bil zabranjen vpogled v volilni imenik, in okrajni glavar odobrava to, čeprav govori § 24. deželnozborskega volilnega reda: "Imenik mora občinski predstojnik v občinski uradni pisarni razgrniti

LISTEK.

Francišek Raktelj.

Zvonovi zvonite, domov ga spremitite; gre z dela in teže učitelj — trpin.

Dolg izprevod se je pomikal dne 11. t. m. po ljubljanskih ulicah proti pokopališču k Sv. Križu. Spremljali smo k zadnjemu počitku ravnatelja Franciška Raktelja, ki je dne 9. t. m. po mučni bolezni za večno zatisnil svoje oči. Dasi smo vedeli, da ima blagi pokojnik neozdravljivo bolezen — imel je namreč raka v čreveh — nas je njegova smrt jako protresla. In kako tudi ne! Saj je malo takih mož, ki bi se mogli na njih preteklost in življenje ozirati s tako ponosno samosvestjo, kakor to storimo lahko pri šolskem ravnatelju Raktelju, ki nam v ogledalu njegovega mukotrpnega življenja odseva najprijaznejši obraz blagega človekoljuba. In res je bil Raktelj človekoljub v pravem pomenu besede, ker je celih 51 let svojega življenja posvetil in žrtvoval blagru in sreči slovenske mladine in človeštva. Ni treba še posebej poudarjati, koliko skrbi, težav, bridkosti in trpljenja je prebil vrli mož v teh letih. A vendar je vedno in dosledno radovoljno

nosil odločene mu križe in težave in tudi dosledno deloval v prid človeštvu. Zato ga je pa vsak spoštoval, kdor ga je poznal, in najlepši dokaz tega spoštovanja je bil pa njegov veličasten pogreb. Pred hišo žalosti so mu zapeli tukajšnji učiteljski Angelik Hribarjevo žalostinko: "Človek, glej!" Ko so utihnili zadnji milodoneči akordi genljivega petja, so vzdignili utrujenega Raktelja ter ga položili na mrtvaški voz. Solze žalosti so zaigrale marsikomu njegovih častilcev in prijateljev ob tem trenutku v očeh. Na to se je začel pomikati dolgi izprevod. Za križem se je uvrstila pod spremstvom svojih učiteljev mladina II. mestne osemrazredne deške ljudske šole, kjer je pokojnik služboval. Za krsto so stopali vzorno vzgojeni otroci pokojnikov, in sicer: hčerka Minka, ki mu je gosposinjila, župnik Rudolf in c. kr. stotnik Teodor. Za ostalimi sorodniki smo zapazili gg. deželna šolska nadzornika Fr. Hubada in Fr. Levca in ravnatelja A. Črničeva kot zastopnike deželnega šolskega sveta; mestni šolski svet so zastopali gg. župan Ivan Hribar, magistratni ravnatelj I. Vončina, magistratni svetnik E. Lah, okrajni šolski nadzornik A. Maier i. dr. Za temi oficijelnimi zastopniki so se uvrstili p. t. gg. predsednik deželnega sodišča

A. Levičnik, sodni nadsvetnik J. Polec, deželni odbornik P. Grasselli, polkovnik Lukanc pl. Savogradski, vladni svetnik A. Senekovič, srednješolski profesorji, polnoštevilni učiteljski zbori vseh mestnih ljudskih šol in dolga vrsta drugih pokojnikovih častilcev iz vseh slojev ljubljanskega prebivalstva in z dežele. Na pokopališču so mu zopet zapeli učiteljski pod vodstvom četrtletnika g. Vasteja "Blagor mu!"

Pač res, blagor mu, blagemu Raktelju, ker lahko mirno počiva, zakaj izpolnil je vse, kar mu je bilo izročeno: bil je usmiljen človekoljub, bil je vzoren oče svojim otrokom, bil je zaslužen učitelj in vzgojevalec šolski mladini, bil je očetovski nadučitelj in voditelj svojemu podrejenemu učiteljstvu, bil je vrl napreden tovariš in zvest prijatelj. Vse najboljše učiteljske lastnosti so bile združene v pokojnem ravnatelju Raktelju. Blagor mu!...

Francišek Raktelj je bil rojen dne 12. septembra 1833. l. v Starem trgu pri Ložu, kjer je bil njegov oče učitelj. Prve nauke je užival v domači šoli ter je potem nadaljeval svoje študije v Ljubljani, kjer je l. 1851. prebil s prav dobrim uspehom zrelostni izpit na tedanjem učiteljskem in po dvehletnem službovanju pa istotam izpit učne usposobljenosti. Služboval

je potem celih enajst let kot provizorični učitelj na ljudskih šolah na Blokah, v Radovljici in na Dobravi pri Ljubljani. Od tu je bil imenovan l. 1863. zaradi izredne marljivosti in sposobnosti za stalnega učitelja na II. mestno deško ljudsko šolo v Ljubljani. L. 1889. je bil imenovan na tej šoli nadučiteljem in šolskim voditeljem, ki je bil kot tak v vsakem oziru popolnoma na svojem mestu. Njegovi bivši učenci in tovariši so polni laskave hvale o Raktelju kot učitelju, vodji in tovarišu. Nikdar ni bilo nesporazumljenja in prepira med njim in podrejenim mu učiteljstvom, ampak vedno je sijalo za njegovega vodstva solnce zadovoljnosti, veselja do dela, odkritosrčne kolegialnosti in prijateljstva na ta zavod. Vsak učitelj, ki je služboval pod njim, se ga s hvaležnostjo in veseljem spominja in mu bo ohranil blag spomin. Blagor mu!...

Leta 1902. je stopil Raktelj po 51 letnem zvestem in vzornem službovanju v stalni pokoj. Ob tej priliki je bil odlikovan za zasluge od Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. z zlatim zaslužnim križcem. Ob njegovi 50 letnici je pa dobil častno medaljo za zvesto službovanje in naslov šolskega ravnatelja; občinski svet ljubljanski ga je pa imenoval ob tej priliki meščanom ljubljanskim ter mu podaril krasno

vsakemu na vpogled. Istočasno je javno dati na znanje, da so se volilski imeniki javno razgrnili vsakemu na vpogled ter da se smejo osem dni od dneva izvršenega razglasenja vlagati ugovori zoper nje. — To je povedano tako jasno, da bi lahko razumel ta paragraf ne samo Rudolf, ampak tudi kdo drugi. Če ima pravico vpogleda vsakdo, torej jo ima tudi nadučitelj, najsi slušuje na Čmem vrhu. Že zgoraj smo citirali zakon, ki razveljavlja glavarjevo in županovo naziranje, da Silvester ni volilni opravičenec. § 10. volilnega reda pravi: „Volilno pravico vobče ima vsak svojepravni avstrijski državljan moškega spola, ki je dopolnil 24. leto svojega življenja ter ni izključen od volilne pravice.“ § 13. govori: „Poslanec volijo direktno vsi tisti občani, ki imajo po občinskem zakonu pravico, voliti občinski zastop in kateri v občinah s tremi volilnimi razredi spadajo v I. in II. razred...“ Vprašamo: kdo pa voli v I. razredu? Odgovorja nam § 1. (točka 2., al. f) obč. vol. reda: „Načelniki in višji učitelji (Oberlehrer) občinskih ljudskih učilnic...“

Ali pozna zakon tisti, ki pravi, ob veljavnosti tu citiranih paragrafov, da ni nadučitelj Silvester volilni opravičenec? Ne!

In ako išče nadučitelj svoje pravice v županovi pisarnici, jo išče na podlagi zakona, in ga nima nihče tirati preko praga, ker si te pravice ne more pridobiti v šolski učni sobi, ampak v uradnem prostoru županstva. In okrajni glavar nima v tem primeru pritrjati ošabnemu županu, ker je pravica na nadučiteljevi strani, ampak mora župana poučiti, da je uradna oseba, ki veljajo tudi zanj zakoni, nikakor pa ni v uradni sobi eksekutivni organ klerikalnega nasilja! Župan očita nadučitelju volilno sleparstvo, glavar ga ne brani, ampak ga ironično sili k sodišču! Lep predsednik okrajnega šolskega sveta, ki ne brani svojega učitelja! To je malo več nego čudno. Skoraj bi dejali, da mora tako biti, ker je sedaj zavladal tak sistem, sistem brezpravnosti in nasilja ter sistem protežiranja nemškutarskega birokratizma in rimskega klerikalizma!

Najlepši pa je konec! Nadučitelj Silvester je dobil ukor, ker se je zavzel za pravico in za čast! Ukori! Ubogi hlapec Jernej! Kdo pa vraga je dal glavarju in predsedniku Eklu pravico, da z ukori kar tako meče okrog sebe! Ali smo prišli že res tako daleč, da nam izreka zaradi tega, ker se zavzemamo za pravico in čast, ukor tista cesarska kraljeva oblast, ki mora čuvati pravico in čast? Seveda se ne smemo zadovoljiti s samo tem vprašanjem. Ta ukor mora tisti, ki ga je podpisal, preklicati in ga nasloviti na svojo osebo. Če tega ne stori iz lastne volje, bomo že kje dobili moč, ki ga k temu prisili.

Ubogi hlapec Jernej, tolaži se: zatirane in brezpravne trpine bi radi oropali pravice in časti, a tebe — učitelja — že ne bodo, ker pravica ostane v kljub protizakonitosti in tiranstvu! Živi v ljudstvu, v

diplomo. Ljubljansko učitelstvo mu je izkazovalo svoje zaupanje s tem, da je bil 25 let zastopnik učitelstva v c. kr. mestnem šolskem svetu in „Ljubljansko učiteljsko društvo“ mu je priredilo v znak spoštovanja ob njegovi učiteljski 50 letnici veličastno slavnost, ki je natanko popisana v „Učiteljskem Tovarišu“, I. 1901, št. 31, 32 in 33, kjer so na drobno opisane Rakteljeve mnogobrojne zasluge in vrline.

Blag bodi spomin vrlemu možu! Umrl je, a v naših srcih živi dalje. —mn—

Blaž Čebul.

Na Polzeli je izdahnul dne 7. svečna t. l. Blaž Čebul, upokojeni tamkajšnji nadučitelj, učitelj-trpin v pravem pomenu besede, v starosti 82 let. Bil je siromak zadnjih 20 let precej pozabljen od sveta, saj se starček ni mogel nikamor ganiti; zato ga niso poznali celo mnogi mlajši učitelji sosedje, kako tudi! Za bednega učitelja siromaka je itak bolje, da je nepoznan!

Na Polzeli je poučeval na enorazrednici od 17. septembra 1854. do 1. marca 1885, torej dolgih in za tisto dobo bridkih 31 let. Seveda pa je učiteljeval že prej drugod lepo

množicah! Kadar se dvignejo te, pride dan plačila tudi za tiste, ki greše — pod uradno firmo!

O šolski reformi.

VI.

Nastaja važno vprašanje: Kako bi bilo mogoče, da bi en sam razredni učitelj zmogel tako duševno in telesno delo?

Njegova priprava bi se morala začeti na srednji šoli in dekončati na visoki šoli. Kako bi se v ta namen reformiral vseučiliški pouk, o tem pozneje. Tu najprej o pripravi na srednji šoli.

Ako bi srednja šola resnično podajala splošno izobrazbo, kakor je njen namen, potem bi si kandidat za srednješolskega učitelja osvojil že tukaj potrebno temeljno znanje, ki bi ga na visoki šoli izpopolnil, poglobil in dovršil. V ta namen je najprej treba, da se učna snov kvantitativno izdatno omeji, morebiti na tretjino dosedanje, da se kvalitativno ozira na sprejemljivost učenčeve, da se torej toliko in tako zahteva, kolikor in kakor zmora normalno razvit človek 14. do 20. let. Ne smemo pozabiti, da je namen srednje šole podajati splošno izobrazbo, ne pa podrobnosti in natančnosti. Manj, zato pa to tembolj temeljito!

Popolnoma se mora pri tem izpremeniti učna metoda. Vsa dosedanja metoda ni nič drugega nego večno razlaganje in večno izpraševanje. In vendar je namen srednje šole vzgoja in pouk! Z razlago pridobivamo samo trenutne uspehe, z izpraševanjem izgublamo mnogo časa. Ako je razlaga slaba, je boljše, da je ni, ker je samo potrat časa; ako je razlaga dobra, ni mogoče, da bi si učenec hipoma vse zapomnil, marsikaj mu ostane nejasno, ko se strokovni učitelji vrste drug za drugim, prihajajoč zato, da zopet odhajajo. Nadarjenjši učenci si sicer hitreje in več zapomnijo, toda kmalu zopet pozabijo, ker niso imeli prilike, da bi bili snov predelali in si jo osvojili. Glavno delo, učenje, čaka učenca doma. In to je temeljna napaka sedanje učne metode! Učenci bi se morali vsega naučiti v šoli. Učitelj ne bi smel veliko predavati, marveč snov z učenci predelavati, dopolnjevati in ponavljati toliko časa, da jo vsi učenci ne le razumejo in za trenutek zapomnijo, marveč tudi za stalno osvoje in resnično znajo. Sicer določajo tudi sedanji predpisi, da se mora učna tvarina z učenci predelavati in ponavljati. Toda to je za sedaj samo pobožna želja, ki je sploh ni mogoče izvrševati, ali vsaj v jako skromni meri, ker se jemlje preveč snovi, ker so posamezni razredi prenapolnjeni in ker ugrabi mnogo časa izpraševanje. Zato je poleg skrčenja učne snovi nujni pogoj ta, da število učencev v enem razredu ne sme presegati 30 in končno, da se izpraševanje temeljito omeji.

Dosedanji način izpraševanja moramo zavračati že a priori s psihološkega stališča, ker zbuja strah in razburjenost ter odvrča s tem učence od pazljivosti, poleg tega zavaja k učenju za red. Izpraševanje in zlasti klasifikacija pa provzroča obenem vestnemu učitelju velike muke

dobo let, kar pa se žalibog ni dalo natanko dognati. Bil je učitelj, in za konkordatske dobe tudi, kakor to trdi stari anali, mežnar in organist, torej pač živa priča onih, za naš stan tako temnih dni. Dobival je v tisti dobi 50 gld. plače, nekaj škafov ajde in prosa; za mežnarijo in orglarstvo prostovoljno zbirko vina in prediva ter neke štolne pristojbine, od česar pa mu ni mnogo ostajalo, ker je moral sam plačevati cerkovnike pri podružnicah. Bil je to pač vsekakor trpek in trdo zaslužen kruh.

Zadnja leta, ko je bil umirovljen, je dobival po starem načinu neznatno pokojnino, živel je ves svoji rodovini. Ko mu je pa pred dobrim tednom umrla hči, njegova edina podpora v težkih dneh, je klonil tudi njemu duh in odšel je tja, odkoder ni povratka.

Med domačim prostim ljudstvom je bil jako priljubljen, saj so ne samo očetje sedanje mladine, marveč celo dedje pohajali k njemu v šolo. Dolga vrsta njegovih nekdanjih učencev in učenk ga je spremljala na zadnji poti, in ko se je poslovil tov. Brinar ob odprti gomili od pokojnika, orišujoč trnjevo in vendar ljubezni polno pot življenja njegovega, so blestele solze v vseh očeh!

Bodi mu zagotovljen trajen in hvaležen spomin! Jos. Gosak.

in duševne boje, dočim je v rokah manj vestnih in brezvestnih učiteljev jako nevarno orožje. To je žalostno poglavje v ustroju srednje šole, ki je krivo tolikega gorja!

Ako odpade izpraševanje in klasifikacija, oziroma se omeji na minimum, potem odpade obenem izvečine ves ta duhomorni, pedantični aparat raznih katalogov, konferenc in pisarij. Izpremeni se pa tudi uredba pismenih nalog. Naloge iz latinščine odpadejo že v naprej. Pri modernih jezikih bi bile pismene naloge umestne, toda popravek bi se vršil takoj v šoli s sodelovanjem učitelja in učencev. V nižjih razredih bi se gledalo bolj na oblikoslovje, v višjih na pravilno izražanje misli. Naloge bi se prebirale v šoli in tu kritikovale, z vajami v govorjenju, s čitanjem v šoli in doma bi se zmanjševale eventualne napake.

Šolsko leto se ne bi delilo na dva polovici. Učitelj bi predelaval učno snov, na koncu leta bi imel z učenci rekapitulacijo o predelani tvarini. Ker bi bil v vedni dotiki z njimi, bi si lahko napravil kolikortoliko pravično sodbo o njih učnem uspehu, kar bi zapisal v šolsko izpričevalo z opazko „popolnoma zrel“, „zrel“ ali „nezrel“ za prestop v višji razred. Klasifikacija v posameznih predmetih bi čisto odpadla, učitelj naj sodi učenca po celotnem vtisku, ki ga je dobil v dobi enega leta z ozirom na vse predmete. Pri takem načinu pouka in vzgoje bi bil gotovo jako majhen odstotek „nezrelih“, t. j. takih, ki bi bili sploh nesposobni za daljši študij. Polletno izpričevalo bi bilo provizorično in bi se dajalo le v tem slučaju, če kdo izstopi iz šole ali če iz kakršnegakoli vzroka prestopi na drug zavod. Koncem šestega leta dobi učenec izpričevalo, da je „popolnoma zrel“, „zrel“ ali „nezrel“ za prestop na visoke šole. Obenem bi to izpričevalo dokazovalo, ka-

tere za prestop na visoke šole predpisane kurze je dijak obiskoval in s kakšnim uspehom.

Tudi tu bi bili slučajji „nezrel“ izredni, ker bi se bilo treba ozirati na dispozicije, na ves habitus učenca, a ne na to, če morebiti v nekaterih predmetih ni tako dobro podkovan kakor v drugih. Iz tega je razvidno, da odklanjam maturo v celem njenem obsegu. Če je kaj podvrženega slučajju, je to matura, ki postavlja ves srednješolski sistem na noge. In ta goli slučaj odločno dostikrat za vse življenje! Matura je dandanes izvečine kos popisane papirja, ki ne dokazuje, da je mladenič zrel, marveč, da srednja šola sama sebi ne verjame, ali je maturant, ki stoji pred njo v črni obleki, res tisti človek, ki ga je poučevala in vzgajala sedem ali osem let; zato si ga mora še enkrat od blizu ogledati in dognati njegovo identiteto. In ako se ji po sklepih formalne logike posreči dokazati, da ta maturant ni identičen s tistim dijakom, ki je bil morebiti ves čas prav dober ali vsaj dober njen učenec, potem proglasi slavnostno: Ne poznam te! Matura je „testimonium paupertatis“ današnje srednje šole.

Prihajam k vprašanju: Ali bi mogel razredni učitelj, če bi že bil duševno kvalificiran za to, fizično vršiti delo, ki mu ga nalaga enotna srednja šola?

Predvsem je treba upoštevati, da bi odpadle korekture in mnogo administrativnih poslov, s čimer bi se učitelj takoj izdatno razbremenil. Daljša zahteva je, da bi se ves pouk moral vršiti dopoldne, in sicer največ od 8. do 12. ure; risanje, telovadba, igranje, neobligatni predmeti bi se poučevali popoldne. V naslednjem podajam za poizkušnjo učni načrt obligatnih in neobligatnih predmetov, kakor si predstavljam enotno srednjo šolo, kar se tiče razdelitve predmetov in števila tedenskih ur.

I. Obligatni predmeti.

D o p o l d n e							
P r e d m e t	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred	V. razred	VI. razred	Skupaj
Slovenščina	3	3	3	3	2	2	16
Nemščina	3	3	3	3	2	2	16
Francoščina	3	3	3	3	2	2	16
Zgodovina	3	3	3	3	2	2	16
Matematika	3	3	3	3	3	3	18
Prirodoslovje	3	3	3	3	3	3	18
Kemija	—	—	3	3	2	2	10
Fizika	3	3	—	—	3	3	12
Filozofija	—	—	—	—	3	3	6
Skupaj	21	21	21	21	22	22	123

P o p o l d n e							
Pozimi in ob grdem vremenu poleti (poleti začetek ob 3. uri).							
U r e	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota	Skupaj
2—4	Risanje I. in II. razred	Risanje III. in IV. razred		Risanje V. in VI. razred	Telovadba I. in II. razred		12
4—5	Telovadba I. in II. razred	Telovadba III. in IV. razred		Telovadba V. in VI. razred	Telovadba V. in VI. razred		

Poleti in ob lepem vremenu pozimi (pozimi začetek ob 2. uri).							
3—7	Izprehod ali izlet z risanjem, telovadbo in igranjem ali s delom v botaničnem vrtu za I. in II. razr.		Enako za III. in IV. razred		Enako za V. in VI. razred		12
	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred	V. razred	VI. razred	Skupaj
Skupno število tedenskih ur	25	25	25	25	26	26	152

II. Neobligatni predmeti.

P r e d m e t	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred	V. razred	VI. razred	Skupaj
Latinščina	—	—	—	3	—	2	5
Grščina	—	—	—	—	—	3	3
Matematika (višja)	—	—	—	—	3	2	5
Opisna geometrija	—	—	—	—	3	2	5
Petje	—	2	—	—	2	—	4
Gostil	—	—	—	2	2	2	6

Najprej par splošnih opomb o tem učnem načrtu.

Morebiti bi se zdelo komu, da imajo nekateri predmeti, kakor slovenščina, nemščina, risanje premalo tedenskih ur. Na to odgovorjam, da moramo imeti vedno pred očmi to okolnost, da daje temelj enotni srednji šoli osemletna ljudsko-meščanska šola. Iz nje bi prihajali zrelejši učenci, prinašajoč s seboj mnogo osnovnega znanja, ki bi ga srednja šola izpopolnjevala, razširjala in poglobljala. Pri tej priliki izražam željo, naj bi nam kdo izmed ljudskošolskih učiteljev podal podrobnejši načrt reformirane ljudsko-meščanske šole.

Druga neizogibna zahteva je, da bodi učitelj pedagoško neodvisen. Pedagoška neodvisnost učiteljeva je predpogoj uspešnega pouka in zdrave vzgoje. Namesto malenkostnih, individualnost učiteljevo naravnost ubijajočih predpisov naj stopa svoboda v okviru učnega načrta, ki budi samozavest in iznajdljivost ter poraja veselje do dela, s tem pa tudi zagotavlja večje uspehe, nego prisiljenost in šablona, ki ustvarja dninarsko delo in kvari značaje. Poleg učne metode naj ima učitelj prostost, da si more svoje tedenske ure tako razdeliti, kakor zahteva to dispozicija učencev, čas, vreme, in druge okolnosti. Ako se mu zdi umastno, naj obrav-